

LEGENDA O SVATÉM MARTINOVÍ

Vypráví se, že Martin, který byl vojákem, jednou v zimě projížděl na bílém koni městskou branou a potkal chladem se třesoucího žebráka. Martin neměl u sebe nic, než svůj červený plášť. Rozťal ho svým mečem na půl a jednu polovinu žebrákovi daroval. Rozdělit se s ním o teplo. Následující noci měl vidění, v němž se mu zjevil Kristus s polovinou jeho pláště. Toto vidění bylo důvodem odchodu od vojska. Po křtu žil skromným životem jako poustevník. Většinu času prožil poté ve Francii. Jízdní vojáci uctívali Martina jako ochránce svého a svých koní. Později se stal patronem kovářů a dalších řemeslníků.

Svatého Martina s husami spojují hned dvě legendy, ta první praví, že „husy svatého Martina při kázání tolik rušily, že nyní pykají na svatomartinském pekáči. Druhá legenda praví, že se svatý Martin před svou volbou biskupem ze skromnosti skrýval v husníku, ale husy ho svým kdákáním prozradily.“

Z kynutého buchtového nebo rohlíkového těsta se peklo pečivo – rohlíky s povidly a mákem ohnuté do tvaru podkovy. To proto, že Martin jezdil na koni. Rohlíky dostávala čeled', když odcházela ze služby nebo je darovaly dívky svým milým. Také je dostávaly děti, které tento den chodily po koledě. Legendy vysvětlují, proč byly martinské rohlíky zahnuté. Buď proto, že to jsou podkovy koně svatého Martina. Nebo podle druhé legendy, měl Martin macechu, která ho chtěla rohlíkem otrávit. Aby poznala na pekáči, který je ten otrávený, zahrula rohy. Po vytažení plechu z trouby však byly rohlíky zahnuté všechny.

Úkoly k legendě:

1. Vysvětli tato slova:

- legenda (vypravování o životě posvátných osob)
- rozťal (roztrhl, rozřízl)
- poustevník (ten, kdo žije o samotě a vede přísně odříkavý život)
- patron (ochránce lidí)
- kázání (náboženská řeč, například od pana faráře v kostele)
- biskup (církvní hodnostář, například jako pan farář)
- husník (místo kde žijí husy)
- čeled' (služebnictvo pána v zemědělství)

2. Kdo byl Martin? (Voják, který se stal poustevníkem, biskupem a nyní je patronem různých řemeslníků.)

Jaký byl Martin?

Co znamená, že měl vidění?

Co bylo nejhezčí z příběhu?

Znáš nějaká řemesla? Vyjmenuj a řekni, co dělají.

3. Jak se Martin zachoval k žebrákovi? Bylo to správné nebo ne? Můžeme se z toho poučit? Jak? A proč?

4. Nakresli, jak mohl vypadat Martin jako voják na koni a poté jako poustevník. Jaký je tam rozdíl?

PRANOSTIKY O SVATÉM MARTINOVÍ

Víš co je to pranostika? To si lidé dříve povídali a předpovídali počasí, podle toho jaké už se blíží období. Je to průpovědka obsahující takovou předpověď nebo životní zkušenost.

Zkusíš vysvětlit, co asi znamenají tyto pranostiky, které se vypráví na svatého Martina? Vzpomeň si, jaké máme a jaké nás čeká roční období a jak to souvisí s tím co se v tuto dobu tedy říká.

- ✓ Přijel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr.
Bílý kůň zde představuje sníh, a protože je již v tuto dobu chladno, může se stát, že začne sněžit.
- ✓ Na svatého Martina kouřívá se z komína, na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.
Kouřívá se z komína, začínáme již topit, protože už je chladné počasí. Kateřina slaví svátek za další dva týdny, takže je chladno ještě větší a musíme přidat i peřinu, abychom se zahřáli.
- ✓ Přijede-li Martin na bílém koni, metelice za metelící se honí.
Jestli napadne sníh, bude už zima a bude foukat.
- ✓ Na svatého Martínka bude dobrá peřinka a po svatém Martině schováme se v peřině.
Čím větší je zima, tím víc se budeme chtít a potřebovat zahřát
- ✓ Martinův led bude vodou hned.
Jestli už na Martina mrzne, nejsou to mrazy veliké jako v zimě (třeba v lednu). Proto pranostika říká, že led brzy roztaje.

SVATOMARTINSKÉ ZVYKY

Martinská husa

viz legenda

Martinské rohlíky a koláče

viz legenda

Martinská koleda

Žáci koledovali po domech zámožnějších měšťanů a ve svých koledách, z nichž se některé z 15. století zachovaly, se dovolávali štědrosti svých spoluobčanů podle sv. biskupa Martina, který se s prosícím žebrákem rozdělil o svůj vlastní plášť. Postupem doby martinská koleda v Čechách a na Moravě vymizela.

Martinské posvícení a víno

Původ nevázaného veselí a hodování má snad kořeny ve Francii, kde již 150 let po smrti sv. Martina v Toursu ukazovali zázračnou vinnou révu, „jež prý Martin zasadil“. Tak se stal sv. Martin v této své vlasti patronem vína, vinařů. Staří křesťané si na tento svátek dopřávali větší hojnost masa, zejména pečenou husu. Den svatého Martina byl důležitým hospodářským mezníkem, končila pastva, chystaly se zásoby na zimu, konzervovaly se pokrmy a dokvašovalo se víno. Oslavy spojené s hody a pitím se pak později připojily ke svátku sv. Martina, v jehož den čeládka ukončovala služební rok a slavila několik dní svobody, a to někdy tak hlučně a nevázaně (zejména v 15. a 16. století), že vzniklo pořekadlo, že účastníci „světí Martínka“ a nevázaným rozmarilcům se přezdívalo „Martínkové“.

BÁSIČKA O MARTINOVÍ

Na svatého Martina
prý už zima začíná.
Bílý mokrý sníh
leží na polích.
Prý přijede na koni
podkovami zazvoní.
A ten kůň je sníh,
leží na polích!

Na svatého Martina,
kouřilose z komína.
Za komínem meluzína,
kvílí, skučí – přijde zima.
Pak se nebe zamračilo,
náhle bylo všude bílo.
Svatý Martin na svém koni,
bílé mraky nebem honí.

Svatý Martin na svém koni
jede cestou mrazivou.
U cesty se stařec choulí:
„Obdaruj mě almužnou!“
„Co ti dám, můj bratře milý?
Oč se s tebou rozdělím?“
Martin mečem plášť svůj pŕlí,
„Vezmi, kéž tě potěším.“

PÍSNIČKY

Už Martin na bílém koni, už zase přijíždí
k nám, ve-se-le podkŕvky zvoní, jede k nám
zas bi-lý pán. Po-sí-lá ho svatý Petr,
ať zi-mu o-hlá-sí včas, ze skříně vytáhnem
svetr, bu-de se nám ho-dit zas.

Už Martin na bílém koni,
už zase přijíždí k nám.
Vesele podkŕvky zvoní,
jede k nám zas bílý pán.
Posílá ho svatý Petr,
ať zimu ohlásí včas,
ze skříně vytáhnem svetr,
bude se nám hodit zas.

https://www.youtube.com/watch?v=OK-0Uq_KLH4&t=13s

C F C G C

1. Kůň cinknul zlatou podko-vou a Martin scho-dil sniř. A

C F C G C

máma ráno po-hla-dí zas mlýnek vá-noč-ní. Se

F C F G

svíčkou táta pro-hlí-ží, zda ví-no už jis-kru má,

C F C G C

mráz kreslí dětem do o-ken ob-ráz-ky s vloč-ka-ma.

Kůň cinknul zlatou podkovou a Martin shodil sniř.
A máma ráno pohladí zas mlýnek vánoční.
Se svíčkou táta prohlíží zda víno už jiskru má.
Mráz kreslí dětem do oken obrázky s vločkama

A rolničky si zpívají, že chybí jen pár dní
a k zápraží se slétají k nám ptáci vánoční.
A táta víno propírá a voní celý dům.
A děti běží pošpičkách hrát si k sousedům.

A štědrý večer zapřahá má dárky na saních
A plnou mísu cukroví a písniř vánoční.
Pak táta na stůl postaví sváteční vína džbán
: a děti stojí ve dveřích a psu dokořán :|

<https://www.youtube.com/watch?v=gsUfNwUZipM>

G D G D C D G

1. Já mám ko-ně, vra-ný ko-ně, to jsou ko-ně mí.

G D G D

Když já jim dám ov - sa, o - ni ská - čou hop - sa...

2. Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám obroku, oni skáčou do skoku,
já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.

3. Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám jetele, oni skáčou vesele,
já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.

Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám ovsu, oni skáčou hopsa.
Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám obroku, oni skáčou do skoku.
Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí. Když
já jim dám jetele, oni skáčou vesele.
Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám ovsu, oni skáčou hopsa.
Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám obroku, oni skáčou do skoku.
Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.
Když já jim dám jetele, oni skáčou vesele.
Já mám koně, vraný koně, to jsou koně mí.

<https://www.youtube.com/watch?v=DeFCulXRnSE>

Když jsem hu-sy pá - sa - la zi-mou jsem se třá - sa - la

ted' už hu - sy ne - pa - su a zi-mou se ne - třa - su

Když jsem husy pásala,
zimou jsem se třásala,
ted' už husy nepasu
a zimou se netřasu.

<https://www.youtube.com/watch?v=gLGipy5Uko>